

Мемлекеттік орган үшін негізгі ұсынымдарды қамтитын жұмыс нәтижелері бойынша талдамалық жазба

Жоба авторы: Прниязова А.

Ғылыми жетекші: тарих ғылымдарының докторы, философия ғ.к.,
Мажиденова Д.М.

Жоба идеясы	Халықаралық ынтымақтастықты дамытудағы жергілікті атқарушы органдардың рөлі
Проблемалық жағдай (кейс)	<p>Қазіргі кезеңде Қазақстанның халықаралық ынтымақтастық қатынастарды дамытудың өңірлік саясаты, ұлттық экономиканың маңызды экономикалық өсу орталықтары болып табылады. Еліміздің халықаралық ынтымақтастық қатынастарын дамытудың әлемдік теориялық әлеуеті мен тәжірибесі мол. Дегенмен, жаһандану процесінде халықаралық ынтымақтастық ұйымдарының мазмұны ерекше. Осы бағытты ел ішінде жергілікті атқарушы органдардың басқарудағы сапасын арттырып, құқықтық механизмдерді одан әрі жетілдірген жөн. Себебі, қалыптасқан жағдайда, бірінші кезекте, теория мен практикада басқарудың жаңа қырларын анықтап, соның негізінде жергілікті атқарушы органдардың құқықтық және нормативтік базасы да дами түседі. Қазіргі кезде халықаралық ынтымақтастықты дамыту үшін Қазақстанда қажетті институтционалды құрылым бар. Оның негізінде қабылданған құқықтық және нормативтік актілер мен үкімет қаулылары нақтыланған. Соған қарамастан, еліміздің халықаралық ынтымақтастық қатынастарын дамытуға өңірлердің, қосып жатқан үлестері қажетті деңгейде емес. Себебі әлемдік халықаралық ынтымақтастық қатынастар мен біздің еліміздің, оның жергілікті атқарушы органдары арасында бірқатар мәселелер бар, атап айтсақ:</p> <ul style="list-style-type: none">– жаһанданудың және халықаралық сауда жүйесінің заманауи үлгісінің эрозиясы,– әлеуметтік-экономикалық потенциалы әртүрлі елдер мен өңірлер арасындағы экономикалық және технологиялық даму деңгейінің арақашықтығының ұлғаю мәселесі;– жаһандық қаржы жүйесінің жетілдірілмеуі;– сауда-саттық және валюталық соғыстардың күшеюі;– санкциялық талаптардың көбею мәселелері.
Аталмыш проблеманың	Жоғарыда аталған мәселелерге байланысты, халықаралық ынтымақтастық қатынастар мен жергілікті атқарушы органдардың барынша орнықты жүйесін құруға мынадай факторлар дәлел болуда:

**бар
шешімдері**

- елдер мен өңірлер арасындағы өзара тәуелділігінің өсуі;
- халықаралық және жергілікті атқарушы органдардың мәселелерін шешудің, заманауи бірлескен жолдарын іздеудің жинақталған тәжірибесі.

Еліміздің халықаралық ынтымақтастық қатынастарын жетілдіру үшін диссертациялық жобада Байқоңыр қаласында арнайы экономикалық аймақ құруды ұсынамыз.

Байқоңыр қаласында арнайы экономикалық аймақ құрудың басты мақсаты:

Біріншіден, «Байқоңыр» халықаралық ғарыш портын құру

Екіншіден, бұл өнеркәсіптік өндірісті, бәсекеқабілетті өнімді, оның ішінде машина жасау, ғарыш өнеркәсібі, электроника, химия және жеңіл өнеркәсіп салаларын ұйымдастыру.

Үшіншіден, Байқоңыр кешенінде халықаралық туризмді дамыту.

Біз білетіндей, Байқоңыр қаласында жабық болғандықтан, туризм бүгінде дамымағандықтан «Байқоңыр» халықаралық ғарыш порталын құруға қолайлы жағдайлар жасалып, жаңа нысандар, барлық халықаралық стандарттарға сәйкес келетін қонақ үйлер, павильондар, мұражайлар, зымырандардың ұшырылуын көруге болатын алаңдар және тағы басқада қажетті нысандар іске қосылады. Арнайы экономикалық аймақ құру ғарыш саласын ғана емес, сонымен қатар Қызылорда облысы үшін инвесторлар тартып, жоғары технологиялы инновациялық аймақтық хабқа айналуға жаңа серпін берері сөзсіз.

Қазіргі заман талабына сай елдер арасында халықаралық ынтымақтастықты орнатуда Қызылорда облысы үшін «Байқоңыр» халықаралық ғарыш порталын құруға үлкен мүмкіндіктерге жол ашары сөзсіз.

**Аталмыш
мәселенің
ұсынылған
шешімі**

Егер іске қосылатын болса, «Байқоңыр» ойын-сауық және туристік аймағы жобасы үшін қазір ең басты қажетті - инвестор. Жобаның сипаттамасына қарағанда өте сенімді. Канаверал мүйісіндегі американдық ғарыш айлағымен

	<p>бәсекелес болу үшін «Байқоңыр» ойын-сауық және туристік аймағы жобасы көп нәрсені қамтуы қажет.</p> <p>Техникалық-экономикалық негіздемеге сәйкес ойын-сауық орталығы, төрт және бес жұлдызға арналған әлемдік деңгейдегі қонақ үйлер, ұлттық тағамдар мейрамханасы, 500 орындық концерт залы, кинотеатр, аттракциондар, бақылау палубалары және т.б. құралады. Жергілікті биліктің болжамы бойынша «Байқоңыр» ойын-сауық және туристік аймағы жобасы жылына 250-500 мың турист келеді деп күтілуде. Салыстырмалы түрде қарайтын болсақ, Кеннеди атындағы ғарыш орталығына жыл сайын ересектер мен балаларға арналған билет бағасы сәйкесінше 57 және 47 доллардан 3 миллион турист келеді екен.</p> <p>Бұл жобадағы артықшылық Қызылорда облысы негізінен туристер Түркістан мен Байқоңырға баратын транзиттік аймақта орналасқан. Өткен жылғы статистикаға сүйенсек, Байқоңырға 2020 жылы орналастыру орындары ұсынатын қызметтердің құны 980 мың теңгені немесе 2,3 мың долларды құрайтын 85 адам барып демалған, бұл Байқоңырда туризмнің дамуы көптеген жылдар бойы тоқтап тұрғанның өзіндегі көрсеткіш. Ал егер бұл аймақы іске қосылып маркетинг пен менеджмент іске асатын болса болжам іске асуы әбден мүмкін жағдай. Бұл жердегі жобаның іске асуына тағы бір күмән келтіретін жағдай мүмкін, ресейлік тарап ғарыш айлағының туристік инфрақұрылымын дамытуға айтарлықтай прагматикалық себептермен мүдделі емес шығар. Әрине, бірнеше зымыран тасығыштарды ұшыру бірнеше мың туристерге арналған турларға қарағанда тиімдірек.</p>
<p>Күтілетін нәтиже</p>	<p>Жоғарыда қарастырылған мәселелерге байланысты біз ұсынып отырған шешімдер:</p> <p>1. Әлемдік практикада еркін экономикалық аймақтар елдер экономикасының әлеуметтік-экономикалық, ғылыми-техникалық және кадрлық прогресінің қуатты факторы болып табылады. Әдетте, бұл экономика саласындағы жаңа технологиялар, озық тәжірибе, бәсекеге қабілетті өндірістер құру, инвестициялар тарту, сондай-ақ халықтың жұмыспен</p>

қамтылуын арттыру. Сондықтан біз "Байқоңыр" еркін экономикалық аймағын ("Байқоңыр" ЕЭА) құру тұжырымдамасын ұсынамыз.

2. "Байқоңыр" ЕЭА құру мынадай жағдайларда қаралады:

Саяси жағдайлар.

"Байқоңыр" ЕЭА құру Қазақстан мен Ресей тарапынан халықаралық ынтымақтастық орталығы ретінде қаралады, бұл ретте "Байқоңыр" ЕЭА құру кезіндегі негізгі міндеттердің бірі "Байқоңыр" кешенінің қолда бар әлеуетін барынша пайдалану болып отыр.

"Байқоңыр" - бүгінде белгілі әлемдік бренд, ол жоғары тиімді және бәсекеге қабілетті туризмді дамыту және ғарыш саласы мен бизнесті дамыту үшін қолайлы жағдай жасау үшін маңызды. Шетелдік инвестицияларды тарта отырып, Авиағарыш саласын дамыту үшін қолайлы мүмкіндік ашылуда. Түрлі елдерден келген қатысушылар ЕЭА аумағына өз жобаларымен келгілері келеді.

ЕЭА құру Қазақстан мен Ресей экономикасын дамытудың басым бағыттарына сәйкес келеді, ғарыш өнеркәсібінің қазіргі заманғы жоғары технологиялық бәсекеге қабілетті өндірістерін жедел дамытуға, ғарыштық туризмді дамытуға, инвестициялар тартуға, заманауи ақпараттық технологиялар трансфертіне және Қазақстан мен Ресей өңірлері халқының жұмыспен қамтылуын арттыруға бағытталған [53].

Инвестициялар. Инвестиция көлемі 22,6 млн. теңгені құрады (өсім – 261%).

Құрылыс жұмыстарының көлемі 21 млн.теңгені құрады.

Жұмыспен қамту (2018 ж.) жұмыс күші-20,1 мың адам, жұмыс күшіне қатысу деңгейі-68,2%. Жұмыспен қамтылған халық - 19,2 мың адам, оның ішінде жалдамалы қызметкерлер – 17,5 мың адам, өз бетінше жұмыспен қамтылған қызметкерлер-1,6 мың адам. Жұмыссыз халық - 916 адам, жұмыссыздық деңгейі – 4,6% құрады.

Байқоңыр қаласына іргелес Төретам елді мекендерінде 11711 адам және Ақай - 5432 адам тұрады (2019 жылғы 1 шілдеге). Барлығы 17 143 адам.

"Байқоңыр" ЕЭА құрумен жұмыссыздық деңгейін 2019 жылғы 4,6% - дан 2025 жылға қарай 2,5%-ға дейін төмендету, 2025 жылға қарай 3,6 мыңнан астам жұмыс орындарын құру күтілуде.

3. Аймақтың әлеуметтік-экономикалық жағдайларының өзгеру динамикасы осы жүйенің экономикалық жағдайының үнемі өзгеруіне ықпал етеді, ал инвестициялық процестердің шарттары мен ерекшелігі тұрақты және тұрақсыз болуы мүмкін бірқатар жағдайлармен анықталады. Тұтастай алғанда, бұл аймақтың инвестициялық климатын қалыптастыратын инвестициялық қызметтің бірқатар болжамды сипаттамаларымен анықталған тұрақты тенденциялардың жиынтығы.

Өңір экономикасына инвестициялар тарту қолайлы инвестициялық ахуал жасау арқылы жүзеге асырылады. Аймақтың инвестициялық климаты - белгілі бір аумақта жұмыс істейтін барлық инвесторлар үшін ортақ, кәсіпкерлікті жүргізу және оның мақсаттарына қол жеткізу үшін мүмкіндіктер мен жағдайлар. Қойылған міндеттерге қол жеткізу мемлекет пен экономиканың кәсіпкерлік секторының күш-жігерін біріктіру, ғылым мен технологиялар саласына мемлекеттік емес және шетелдік капиталды тартудың қазіргі заманғы инвестициялық-қаржылық тетіктерін енгізуді жеделдету негізінде жүзеге асырылады.

4. Бүгінгі күні республика бойынша инвестициялау үшін ұсынылатын 6 басым сала айқындалды - бұл металлургия кешені, мұнай өңдеу кешені, тамақ өнеркәсібі, химия өнеркәсібі, өнеркәсіп өндірісі (машина жасау), құрылыс материалдары.

"Байқоңыр" еркін экономикалық аймағында өнеркәсіп өндірісі (машина жасау), құрылыс материалдары, туризм және аэроғарыш өнеркәсібі сияқты салалардың дамуы

	<p>республика бойынша басым деп айқындалған экономика секторларына толық сәйкес келеді.</p> <p>Сонымен қатар, инвесторлар үшін жасалатын бірегей жағдайлар, ең төменгі салықтар және инвесторлар мен мемлекет арасындағы өзара қарым-қатынастардың тұрақтылығы "Байқоңыр" еркін экономикалық аймағын өңірдегі ғана емес, әлемдік аренадағы жетекші өнеркәсіптік-логистикалық хабқа айналдыруға ниетті.</p> <p>Облыстың инвестициялық әлеуетіне сапалы талдау жүргізу кезінде, сондай-ақ "Байқоңыр" кешенінің ағымдағы жай-күйін ескере отырып, инвестициялық әлеуеттің және табиғи-ресурстық; еңбек, өндірістік, инновациялық, институционалдық, инфрақұрылымдық, қаржылық, тұтынушылық, туристік сияқты тәуекел деңгейінің негізгі көрсеткіштерін ескеру қажет.</p>
<p>Әдебиет</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1 Нукеева М. «Организация экономического сотрудничества: стратегии и приоритеты» Саясат №6 июнь, 2016 с.15 2 Джапаркулов Д. «Перспективы развития международных связей Казахстана со странами СНГ» Транзитная экономика №1, 2019. 67 с. 3 Спицын А. «Интеграция и модернизация экономики» Экономист №5 2018. с.3 4 Казахстан: анализ торговой и инвестиционной политики / под ред. Байзакова С. – Астана-Алматы. 2018 гл. 2, С. 25-78 5 Зиядуллаев Н. СНГ в глобальной экономике: стратегия развития и национальная безопасность // МЭ и МО, № 4, 2019. 6 Европейский Экономический и валютный союз: предварительные итоги и перспективы развития // МЭ и МО, № 5, 2019. 7 Калижанов Б. «Прогнозные сценарии развития финансового рынка Казахстана в условиях глобализации» Саясат №4 2016 с.40 8 Давильбекова Ж.Х. «Пути повышения эффективности экономического роста Казахстана» Аль Пари №2(46) 2016.с.7 9 Кнобик Т.Е. Международный туризм и особенности его развития в Казахстане -Вестник КазНУ серия МОИ МП 2020,2

10 Нурумов А. «Финансовые аспекты развития национальной экономики Казахстана» Каржы-Каражат №2 2016. 3 с.

11 "Қызылорда облысының 2019-2022 жылдарға арналған әлеуметтік-экономикалық дамуының кешенді жоспары" ҚР Үкіметінің 2019 жылғы 6 маусымдағы № 375 қаулысыбірінші тармақпен енгізілді

12 "Ерекше экономикалық аймақтар туралы" Ресей Федерациясының 2005 жылғы 22 шілдедегі №116-ФЗ Федералдық заңы.

13 "Арнайы экономикалық және индустриялық аймақтар туралы" Заң, "Ерекше экономикалық аймақтар туралы" Ресей Федерациясының Үкіметі мен Қазақстан Республикасының Үкіметі арасындағы қолданыстағы "Байқоңыр" кешенін жалға алу шарты жағдайында.

14 "Барлық басқа шаруашылық және әлеуметтік мәселелер тараптармен келісілген жеке келісімдермен, хаттамалармен және Регламенттермен реттеледі" Ресей Федерациясының Үкіметі мен Қазақстан Республикасының Үкіметі арасындағы қолданыстағы "Байқоңыр" кешенін жалға алу шарты жағдайында (1995 жылғы 17 мамырдағы № 77-ФЗ Федералдық заңы)

15 Иманбекова М.М. Қазақстан Республикасының атқарушы органдарының мемлекеттік инновациялық дамудағы рөлі. Философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған диссертация. Қазақстан Республикасы, Түркістан, 2014